

MASSAAL FOURAGERENDE DWERGMEEUWEN
LARUS MINUTUS VOOR DE HOLLANDSE KUST
IN APRIL 1996

MASS-FEEDING OF LITTLE GULLS
OFF THE DUTCH COAST IN APRIL 1996

GUIDO O. KEIJL & MARDIK F. LEOPOLD

¹ Stephensonstraat 15/1, 1097 BA Amsterdam

²Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN-DLO),
P.O. Box 167, 1790 AD Den Burg, Texel

ABSTRACT

On 16-18 April 1996, a large flock of feeding Little Gulls *Larus minutus* was observed at 8-10 km offshore the province of Noord-Holland, together with Common/Arctic Terns *Sterna hirundo/paradisaea*, a single Black Tern *Chlidonias niger* and at least 20 Great Cormorants *Phalacrocorax carbo*. Approximately 1000 Little Gulls were feeding on 17 April, but it could not be established what the birds were feeding on. The flock stretched over several km, along the coastal front separating riverine, coastal waters from more saline North Sea water. During seabird surveys conducted between 1985-1993, comparably large flocks were never encountered. The largest numbers during offshore surveys in these years were always seen in coastal waters. As during seawatching the largest numbers are usually counted with wind varying between north and east, it is concluded that the occurrence of large numbers of staging Little Gulls was influenced by the very calm weather during this part of their migration, enabling the gulls to feed at the coastal front, which is particularly well-developed under these circumstances.

Op 17 april 1996 bevond het MS Smal Agt zich ter hoogte van Petten en de Hondsbossche Zeewering om schelpenbanken te bemonsteren. Er was vrijwel geen wind en de zee was spiegelglad. Tussen 10.45 en 12.30 uur (MEZT) werden hier, op 8-10 km uit de kust, grote aantallen fouragerende Dwergmeeuwen *Larus minutus* gezien (figuur 1, tabel 1). Gezien de positie van de vogels betrof het steeds (een deel van) dezelfde groep die op verschillende punten werd doorkruist. Om 10.45 en 11.15 uur bevonden zich ook enkele Visdieven/Noordse Sterns *Sterna hirundo/paradisaea* tussen de Dwergmeeuwen. De derde maal dat de groep werd doorkruist waren hun aantallen aangegegroeid tot enkele honderden exemplaren. De overgrote meerderheid van de sterns betrof Visdieven. In de groep die zich boven een stroomnaad van kustwater en meer 'open zee' bevond (het zogenaamde kustfront), vloog ook één Zwarte Stern *Chlidonias niger* en fourageerden ten minste 20 Aal-

Tabel 1. Aantallen en positie van Dwergmeeuwen Larus minutus op 17 april 1996 voor de Noord-Hollandse kust.

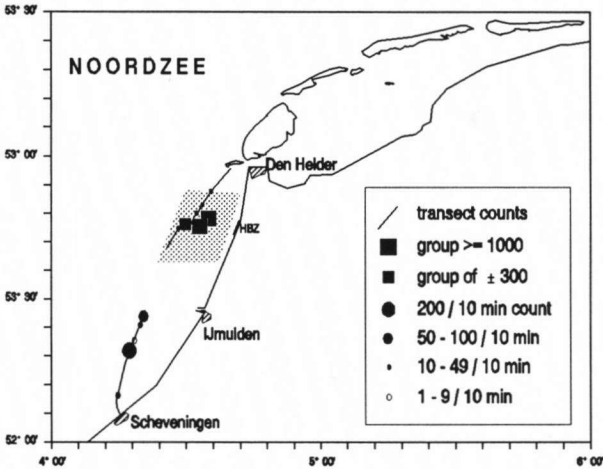
Table 1. Numbers and position of Little Gulls Larus minutus off the Dutch coast of Noord-Holland on 17 April 1996.

aantal number	north	east	tijd time (MEZT)
> 1000	52°45'	04°33.50'	10.45
± 300	52°46'	04°30.20'	11.15
± 1000	52°47'	04°35.00'	12.30

scholwers *Phalacrocorax carbo*, afkomstig uit de Zwanenwaterkolonie, getuige het heen en weer pendelen. De meeuwen en sterns vlogen enkele meters boven het wateroppervlak in grote 'cirkels' rond en dipten regelmatig even de snavel in het water. Hierbij werden voor ons onzichtbaar kleine deeltjes opgepikt. In het water plonzende sterns werden niet gezien (alleen de Aalscholwers doken). De groep verplaatste zich nauwelijks en besloeg een lengte van enkele kilometers. Naar schatting 95% van de Dwergmeeuwen was 'adult', maar 3e kj vogels zijn niet te onderscheiden.

Naast deze groep werden vanaf het zelfde schip tijdens transecttellingen tussen Den Helder en Scheveningen op 16 en 18 april diverse groepen Dwergmeeuwen waargenomen (1-50 exx.). De meeste vlogen in noordelijke richting, maar enkele groepjes zwommen. Op 18 april werd de grootste groep gezien (afgezien van de in bovenstaande tabel genoemde groepen): ongeveer 120 adulte, 10 2e kj en 61 niet op leeftijd gebrachte Dwergmeeuwen, rustend op ruim 12 kilometer uit de kust van Zandvoort. Bij de tellingen werd vastgesteld dat bijna 4% 2e kj waren ($n=398$). Van 278 adulte exemplaren waren er 277 in zomerkleed en 1 in overgangskleed.

In 1996 werden door zeetrekters langs de Nederlandse kust in verhouding weinig Dwergmeeuwen opgemerkt, met op geen enkele dag meer dan 1000 exemplaren (Stegeman 1996). Dit was overigens in de periode 1980-1989 in 4 van de 10 voorjaren eveneens het geval (halfjaarverslagen Club van Zeetrekwaarnemers). Doorgaans passeren van het begin tot aan het hoogtepunt van de voorjaarstrekperiode vooral adulte Dwergmeeuwen en komen de meeste onvolwassen vogels iets later langs (Camphuysen & Van Dijk 1983, Nick van der Ham pers. med.). Het aandeel jonge Dwergmeeuwen op zee van 16-18 april was laag (4-5%). Tussen 16 en 22 april, toen er aan de Hondsbosche Zeewering relatief veel Dwergmeeuwen langsvlogen, was het aandeel 2e kj Dwergmeeuwen echter twee keer zo hoog (11%, $n=2387$). Ook werden hier niet zoveel exemplaren geteld als op grond van de waarnemingen verder uit de kust verwacht zou kunnen worden (gegevens Nick van

Figuur 1. Positie van de fouragerende groep Dwergmeeuwen op 17 april 1996 voor de Hondsbossche Zeewering (HBZ; vierkantjes) en de Dwergmeeuwen geteld tussen Den Helder en Scheveningen op 16-18 april (cirkels). Het grijze deel geeft het gebied aan waarin de Smal Agt werkte op 17 april.

Figure 1. The feeding flock (squares) of Little Gulls on 17 April 1996 and other observations (circles: number seen per ten minutes on 16-18 april). The shaded area indicates the study area on 17 April.

der Ham). Een groot deel van de adulten is dus te ver op zee langsgetrokken om vanaf de kust te kunnen worden waargenomen. Van de Dwergmeeuwen die tussen 1 april en 15 mei aan de Hondsbossche Zeewering langstrokken passeerde 20% vóór 16 april en 50% vóór 22 april (gegevens Nick van der Ham). In de periode 1974-87 werd in elk jaar afzonderlijk 20% van het totale aandeel pas na half april gezien; alleen in 1985 werd dit percentage al direct na de eerste decade van april gezien (Den Ouden & Stougie 1990). In de periode 1980-89 leek de trekpiek ten opzichte van 1974-79 inderdaad iets verschoven te zijn van de laatste aprilweek naar de derde aprilweek (Platteuw *et al.* 1994).

Op het Nederlandse deel van de Noordzee zijn in de afgelopen 10 jaar dergelijke grote groepen Dwergmeeuwen nooit waargenomen. Uit de gegevens die in de jaren 1985-93 op zee werden verzameld (Camphuysen & Leopold 1994) blijkt dat weliswaar de hoogste dichtheden in voor- en najaar bereikt worden, maar de grootste groep gezien tijdens deze tellingen bedroeg in die periode 90 exemplaren (gegevensbestand NZG, NIOZ en IBN-DLO).

In totaal werden gedurende 1985-93 op zee bijna 4900 Dwergmeeuwen geteld, meest eenlingen of zeer kleine groepjes (in 93% van de gevallen 5 of minder exemplaren, in 98% 10 of minder), terwijl slechts 55 groepen van meer dan 10 exemplaren werden waargenomen (0,9% van het totaal) en slechts drie groepen groter dan 50 (0.06%). Voor de Belgische kust werden wel tweemaal grote groepen gezien (640 in maart 1993, 500 in april 1995; Offringa *et al.* 1995). Langs de Nederlandse kust worden in de Delta vooral in mei ook met enige regelmaat groepen tot maximaal 300 Dwergmeeuwen gezien (P. Meininger en P. Wolf pers. med.).

De waarneming van ten minste 1000 fouragerende Dwergmeeuwen in een groep is dus uitzonderlijk (*cf.* Platteeuw *et al.* 1994, Camphuysen & Leopold 1994). Tot dusverre werden alleen in het binnenland groepen van honderden exemplaren waargenomen (Dubbeldam & Zijlstra 1978, Ouweneel 1989, 1992). Het rustige voorjaarsweer was er wellicht de oorzaak van dat grote aantallen Dwergmeeuwen ver op zee langstrokken. Dankzij het rustige weer kon het kustfront zich bovendien goed ontwikkelen, wat uitstekende fourageermogelijkheden voor Dwergmeeuwen en sterns opleverde. Onder deze omstandigheden gebruiken Dwergmeeuwen onze kustwateren blijkbaar als een tussenstation om te fourageren op hun trek naar de broedgebieden.

DANKWOORD

Bas van der Burg en Bart Ebbinghe telden mee vanaf het MS Smal Agt. De bemanning van het MS Smal Agt wordt bedankt voor de plezierige samenwerking. Nick van der Ham verzamelde de tellingen van Noord-Holland en becommentarieerde het manuscript.

REFERENTIES

- Camphuysen C.J. & Dijk J. van 1983. Zee- en kustvogels langs de Nederlandse kust, 1974-79. *Limosa* 56: 81-230.
- Camphuysen C.J. & Leopold M.F. 1994. Atlas of seabirds in the southern North Sea. IBN research report 94/6, NIOZ-report 1994-8. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen.
- Den Ouden J.E. & Stougie L. 1990. Voorjaarstrek van Dwergmeeuwen *Larus minutus* langs de Noordzeekust. *Sula* 4: 90-98.
- Dubbeldam W. & Zijlstra M. 1978. Dwergmeeuwen op het IJsselmeer in de winter. *Watervogels* 3: 119-121.
- Offringa H., Seys J., Van den Bossche W. & Meire P. 1995. Seabirds on the Channel doormat. Rapport IN 95.12, Instituut voor Natuurbehoud, Hasselt.
- Ouweneel G.L. 1989. Voorjaarstrek en overzomeren van Dwergmeeuwen (*Larus minutus*) in het noordelijke Deltagebied. *Vogeljaar* 37: 155-157.
- Ouweneel G.L. 1992. Concentratie Zwarte Sterns *Chlidonias niger* op het Hollandsch Diep in voorjaar 1991. *Limosa* 65: 171-172.
- Platteeuw M., Van der Ham N.F. & Den Ouden J.E. 1994. Zeetrekellingen in Nederland in de jaren tachtig. *Sula* 8: 1-203.
- Stegeman L. 1996. Zeetrekellingen februari 1996 - april 1996. *Sula* 10: 166.